

Handleiding '(S)ken je sloot'

'Monitoring Blauwe Diensten
Waterschap Amstel, Gooi & Vecht, 2020'

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Leeswijzer.....	3
2	De voorbereiding.....	4
2.1	Opnamelocaties.....	4
2.2	Benodigheden	6
2.3	Meetmoment.....	7
3	Metten in het veld.....	7
3.1	Algemene gegevens.....	8
3.2	Vragen bij markeringpaal, midden in traject	8
3.3	Vragen 50 m links en rechts van markeringspaal.....	9
3.4	Bedekkingspercentage planten gehele traject.....	9
4	Voor de liefhebber.....	11
5	Gegevens doorsturen	11
5.1	Online monitoringsformulier.....	11
5.2	Papieren monitoringsformulier.....	11
6	Hulp en vragen?.....	11
6.1	Helpdesk.....	11

Bijlage: IJkkaart beplanting

1 Inleiding

In Laag-Nederland ligt een netwerk aan sloten van ruwweg 300.000 km lengte dat voor een groot deel wordt beheerd door boeren. Deze sloten zijn in de eerste plaats gegraven om water af te voeren maar zijn daarnaast het leefgebied van unieke flora en fauna. Door optimalisatie van het beheer van deze sloten en de aangrenzende oevers kan de biodiversiteit in het landelijk gebied sterk worden vergroot zonder dat dit meteen beperkingen aan de bedrijfsvoering oplegt.

De waterkwaliteit wordt deels bepaald door aan- en afvoer van water, maar ook door activiteiten in en rond je eigen slootdeel.

Om te leren begrijpen wat bepalend is voor de kwaliteit van een sloot en hoe deze door beheer wordt beïnvloed is onderzoek nodig. In het project S(ken) je sloot kunnen boeren zelf de kwaliteit van hun sloten onderzoeken en de factoren die daarbij een rol spelen vastleggen. Het is de bedoeling dat er sloten met en zonder agrarisch waterbeheer worden gemonitord. Onder agrarisch waterbeheer worden de volgende pakketten verstaan:

- Baggeren met de baggerpomp
- Ecologisch slootschonen
- Ecologisch slootschonen voor krabbenscheer vegetaties
- Natuurvriendelijke oevers
- Botanisch waardevolle weiderand ofwel kruidenrijke graslandrand
- Bemestingsvrije zone
- Kruidenrijke akkerrand

(S)ken je sloot wordt in opdracht van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) uitgevoerd, en is tevens een samenwerkingsproject tussen vier agrarische collectieven in het werkgebied van AGV en adviesbureau Tauw.

Benadrukt wordt dat de gegevens van de opnames niet gebruikt worden voor andere doeleinden dan alleen deze monitoring.

Ecologisch slootschonen met de maaikorf

1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is beschreven hoe u de monitoring kunt voorbereiden, hoe de opnametrajecten gekozen kunnen worden en welke hulpmiddelen er beschikbaar zijn. Hoofdstuk 3 neemt u aan de hand mee bij het uitvoeren van de monitoring. Per vraag staat beschreven hoe u deze kunt beantwoorden en wat de antwoordmogelijkheden zijn. Naast de standaard monitoring kan de liefhebber aangeven welke plantensoorten er aanwezig zijn. Hoofdstuk 4 gaat hier op in.

Na opname kunnen de gegevens via de app worden verstuurd en eventueel ingevulde formulieren kunnen opgestuurd worden naar de contact persoon van het betreffende Agrarisch collectief. Informatie hiervoor is in deze handleiding opgenomen in Hoofdstuk 6.

2 De voorbereiding

De voorbereiding bestaat uit het bepalen van de opnamelocaties (de trajecten) en het verzamelen van hulpmiddelen voor uitvoering van de opname (paragraaf 2.2). In paragraaf 2.3 staat het moment van opname beschreven.

2.1 Opnamelocaties

Definities

Opname: Het verzamelen van relevante gegevens in een traject.

Traject: Het gedeelte van de watergang waarbinnen de opname wordt uitgevoerd. Een traject heeft een vastgestelde lengte en breedte.

Aantal en ligging trajecten

Men monitort bij voorkeur 6 – 8 trajecten per bedrijf, afhankelijk van de totale slootlengte. Elk traject is **100 meter lang**.

Doorloop de volgende stappen:

- a. Selecteer de mogelijke locaties voor een traject op basis van de volgende kenmerken:
  - De sloot is geen scheisloot (scheisloot is een sloot die grenst aan de burenen)
  - De sloot is geen erfsloot
  - Er komt geen overstort (van de riolering) uit op de sloot

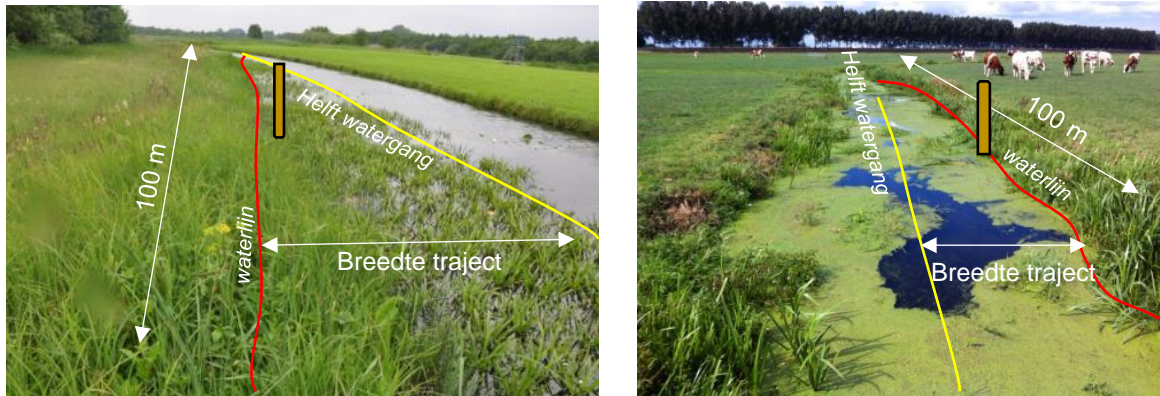
De uitkomst van deze selectie is een aantal sloten waar trajecten ingelegd kunnen worden. Probeer de trajecten zoveel mogelijk te spreiden over uw sloten. Als u agrarisch waterbeheer heeft, kies dan zoveel mogelijk sloten waar beheerpakketten op liggen.
- b. Selecteer de locatie van een traject in een sloot, volgens de volgende stappen:
  - In korte sloten (< 500 m) is één traject voldoende. In sloten die ongeveer 500-1000 m lang zijn, worden twee trajecten gelegd. In sloten van meer dan 1000 m zijn dat er drie. Wanneer in één sloot meerdere trajecten worden gelegd, zullen deze trajecten zoveel mogelijk van elkaar moeten verschillen qua (bijvoorbeeld) beplanting, taludvorm, beschaduwing en/of beschoeiing.
  - Kies een traject zo, dat deze representatief is voor een groter deel van de sloot. Als de sloot- en oeverbegroeiing uniform zijn, is de keuze vrijwel altijd goed. Als er variatie in begroeiing is, kies dan een traject dat deze variatie zo goed mogelijk weerspiegelt.
  - Leg de trajecten op minimaal 10 meter afstand van versturende elementen, zoals een duiker, een zijwater of hoofdwatergang, een brug, een sluis.
  - Leg de trajecten op minimaal 100 meter afstand van een gemaal.
  - Leg de trajecten aan één zijde van een sloot. Let op: aan de andere kant van de sloot mag ook een traject worden neergelegd, maar dat is dan een ander traject.
- c. Maak een definitieve keuze van de trajecten door de 6-8 trajecten goed te verdelen tussen de sloten die in aanmerking komen voor monitoring.

Let op:

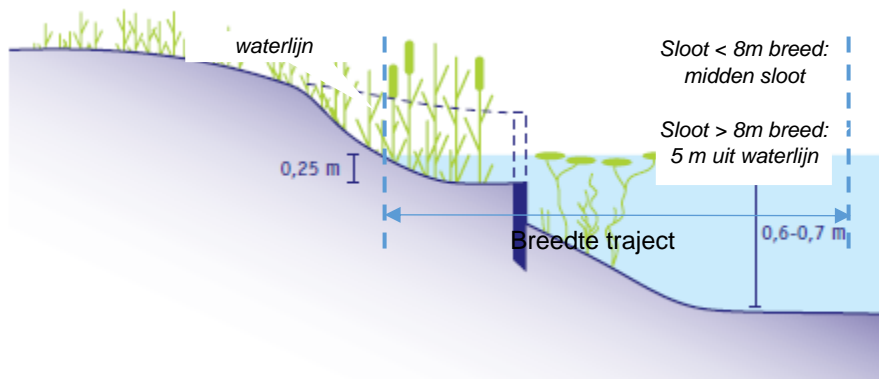
  - Op kleine bedrijven kan het zijn dat er onvoldoende slootlengte met een beheerpakket is om tot 8 trajecten te komen. In dat geval blijft het aantal trajecten beperkt tot minder dan 8.

Afbakening trajecten

- a. Bepaal het midden van elk van de trajecten (100 m, afpassen met stappen) en prik een goed zichtbare stok in de grond. Dit is het markeringspaaltje. Prik daarna aan beiden zijden van het traject een stok, elk op 50 m afstand van het markeringspaaltje.
- b. Bepaal de breedte van elk traject met de volgende stappen (zie figuur 2.1 en 2.2 voor schematische weergave):
  - i. **Bovenste begrenzing langs de oever:** Kies als bovenste begrenzing de waterlijn op moment van opname (zie figuur 2.1; rode lijnen).
  - ii. **Begrenzing in het water:** Bij sloten van minder dan 8 meter breed: kies een afstand tot de helft van de sloot. Bij sloten breder dan 8 meter: kies een afstand tot 5 meter van de waterlijn (zie figuur 2.1; gele lijnen).

Figuur 2.1 Een plasberm oever (links) en een steile oever (rechts) met in rood de waterlijn en in geel tot waar de opname wordt gemaakt. De lengte en breedte van het traject (100 m) zijn met witte pijlen aangegeven. Een paal markeert het midden van het traject.

Figuur 2.2 Dwarsdoorsnede oever (uit Handboek Natuurvriendelijke oevers, STOWA, 2011) met aangegeven de breedte van het traject.

2.2 Benodigheden

- Digitaal monitoringsformulier:** Het monitoringsformulier kan digitaal ingevuld worden via de smartphone of tablet (zie tekstbox 1).
- Papieren monitoringsformulier:** Of u kunt een papieren monitoringsformulier invullen. In de map zit 1 exemplaar, die u zelf kunt kopiëren. Per gemonitorde sloot heeft u één formulier nodig.

Hoe werkt het gebruik van de digitale vragenlijst:

Om de digitale vragenlijst te kunnen gebruiken is één app nodig en een link, waarmee de vragenlijst via de app geopend kan worden.

1. App Survey123 for ArcGIS
2. <https://arcg.is/1TySfS>

Volg de volgende stappen om de vragenlijst te openen op uw telefoon.

Stap 1. Installeer eerst de **App Survey123** op een smartphone of tablet. In de Playstore (Android) of Appstore (Apple) is deze App te vinden door de zoekfunctie te gebruiken (typ in: Survey123 for ArcGIS) (zie foto 1) Installeer deze app op uw telefoon of tablet.

Stap 2. Voer de link in op uw internetbrowser van uw telefoon of tablet

Stap 3. Er opent zich dan een scherm waarop twee opties staan: "openen in browser" of "openen in survey123 veldapp" Kies voor de optie "**openen in survey 123 veldapp**" Er wordt dan gevraagd om dit te bevestigen, en dan klikt u op "Ja" . Nu bent u klaar om te beginnen met het verzamelen van de gegevens. Succes!

Stap 4: Na het invullen van de gegevens klikt u rechts onder op het scherm op het "vinkje" U kunt dan kiezen voor de opties "nu verzenden" , "doorgaan met deze survey" of "opslaan in de outbox". Als u internet heeft op uw telefoon is het handig om de gegevens direct te versturen.

Tip: Als u kunt kiezen tussen een telefoon met een Android of een Apple besturingssysteem. Dan is ons advies om voor de Android te gaan, aangezien dit besturingssysteem de app makkelijker ondersteunt.

Tip: Als u geen internet hebt op uw telefoon, kunt u thuis als u aangesloten bent aan de wifi al starten met het invullen van uw algemene gegevens per sloot die u gaat monitoren. Deze vervolgens opslaan in concepten, en in het veld openen en aanvullen met de gegevens die u opneemt per sloot. Dit scheelt tijd in het veld. De gegevens kunt u dan weer opslaan in concepten, en weer thuis kunt u ze dan verzenden.

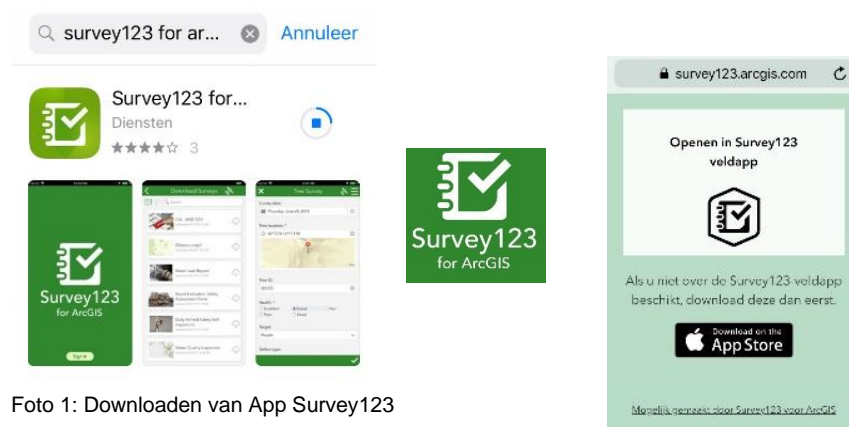

Foto 1: Downloaden van App Survey123

Foto 2: Na het invoeren van de link in de browser van uw telefoon of tablet, kiest u voor de optie "openen in survey123 veldapp" De vragenlijst opent zich dan in survey123 app. Nu kunt u starten met het verzamelen van de gegevens.

Overige hulpmiddelen

- a. **Paaltjes of stokken:** duidelijk zichtbare paaltjes of (bamboe)stokken die het midden, en de uiteinden, van de opnametrajecten markeren. Deze stokken kunnen na de opname weer verwijderd worden.
- b. **Secchi-hark** (figuur 2.3): een tuinhark met 10 vaste, haakse, witgeschilderde tanden (totaal 30 cm breed), en met een minstens twee meter lange steel. Op de steel zijn markeringen aangebracht (elke 10 cm). Je gebruikt de hark om ondergedoken waterplanten mee te verzamelen voor het bepalen van de bedekkingsgraad, of voor nadere determinatie; vanaf de oever in sloten, maar ook voor het bepalen van het doorzicht, de waterdiepte en de dikte van de baggerlaag. **Deze secchi-hark wordt geleverd via uw agrarisch collectief.** Tip: Bij brede wateren zou aan de uiteinde van de hark nog een touw bevestigd kunnen worden, om de meting van ondergedoken beplanting beter in te schatten.
- c. **Potlood/pen:** om het monitoringsformulier in te vullen en notities te maken
- d. **Plastic of glazen beker:** om helderheid en geur van het water te bepalen.
- e. **Fotocamera:** voor het maken van overzichtsfoto's; digitale camera, smartphone of tablet
- f. **Smartphone of tablet:** voor gebruik van online monitoringsformulier
- g. **Laarzen:** voor het betreden van natte delen van de oever of het eerste gedeelte van de watergang

Figuur 2.3. secchi-hark.

2.3 Meetmoment

De opname van de trajecten vindt plaats in de maanden juli en augustus. De dag en het tijdstip bepaalt men zelf, het **liefst** voor het schonen van de sloot.

Indien er recent geschoond is, dan niet eerder dan 3 weken na het schonen monitoren. Bij voorkeur monitort men alle verschillende trajecten op 1 dag, maar het mag ook verspreid over meerdere dagen (als het maar in juli of augustus wordt uitgevoerd).

3 Meten in het veld

Van elk traject voert men ondergenoemde gegevens in, op het digitale monitoringsformulier (in de *app*) of op het papieren monitoringsformulier. De antwoordkeuzes zijn van te voren bepaald en op het monitoringsformulier weergegeven.

3.1 Algemene gegevens

Op het startscherm van de vragenlijst staan rechts bovenin drie streepjes onder elkaar, ook wel het hamburger menu genoemd (foto 1). Als u hierop klikt, kunt u al uw algemene gegevens (naam, email adres e.d.) als favoriete antwoord instellen. Bij het monitoren van de volgende sloot, gaat u dan weer naar dit hamburger menu en klik op de optie "antwoorden plakken uit favorieten". (foto 2) Dit voorkomt het steeds opnieuw moeten invullen van uw persoonlijk gegevens voor elke sloot die u monitort.

Ook is er een optie veld toegevoegd om aan te geven via welk Agrarisch collectief u meedoet: Collectief Rijn Vecht en Venen (RVV), Collectief Utrecht Oost, Noord-Holland Zuid of de Hollandse Venen

Hamburger menu

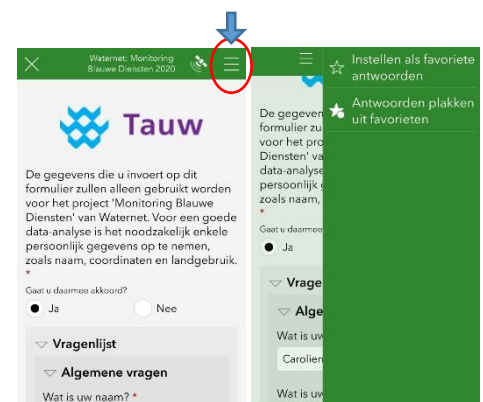

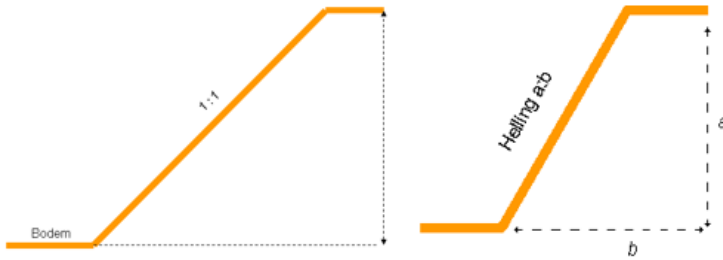
Foto 1

Foto 2

3.2 Vragen bij markeringspaal, midden in traject

- a. **Gemiddelde breedte sloot:** schat de gemiddelde breedte van de sloot, binnen het sloottraject van 100 meter en vult dit in op 0,5 meter nauwkeurig. Het gaat hierbij om de breedte van waterlijn tot waterlijn.
- b. **Kleur water:** bepaal de kleur van het water (de representatieve kleur van het gehele sloottraject). Neem met een doorzichtig glas wat water uit de sloot om de kleur te bepalen.
  - i. helder of lichtgroen of lichtbruin,
  - ii. donkergroen of donkerbruin,
  - iii. grijs of zwart.
- c. **Geur water:** bepaal de geur van het water (de representatieve geur van het gehele sloottraject). Neem met een doorzichtig glas wat water uit de sloot om de kleur en geur te bepalen.
  - i. geen opvallende geur,
  - ii. opvallende geur,
  - iii. stank.
- d. **Doorzicht:** bepaal of er zicht tot op de bodem is. Bij zicht tot op de bodem, zal de diepte van de sloot gelijk zijn aan het doorzicht.
  - i. ja
  - ii. nee → bepaal het doorzicht. Zorg ervoor dat het water en de bodem niet verstoord / vertroebeld zijn voorafgaand aan de meting. Men steekt de secchi-hark in het water, zo ver mogelijk uit de kant (armlengte). Men leest tot op 5 cm nauwkeurig het doorzicht af, op het moment dat de punt van de secchi-hark niet meer zichtbaar is. Het doorzicht hoeft alleen vanaf het midden bepaald te worden.
- e. **Diepte op armlengte van de waterlijn:** Bepaal de diepte van de sloot, op een armlengte vanaf het punt waar de waterlijn het water en het land scheidt. Maak gebruik van de secchi-hark waarop de markeringen per 5 cm zijn aangebracht. Bepaal de diepte door de hark in het water te steken totdat het slib geraakt wordt (niet doorduwen). De diepte hoeft alleen in het midden van het traject gemeten te worden.
- f. **Dikte baggerlaag:** De dikte van de baggerlaag meet men met behulp van de secchi-hark. Allereerst meet men de diepte waarop de hark heel licht de bodem raakt (noteren). Vervolgens drukt men de hark licht aan tot deze wordt tegengehouden door de weerstand van de bodem en meet men weer de diepte waarop de hark zich bevindt. Door het eerste getal van het tweede getal af te trekken verkrijgt men de dikte van de baggerlaag. De dikte van de baggerlaag wordt op 3 punten bepaald, in het midden van het traject en links en rechts van het traject (50 m, naar links vanaf het midden en 50 m, naar rechts vanaf het midden)
- g. **Talud:** Bepaal het talud, oftewel de helling van de oever, onder de waterlijn. Men kan deze schatten met behulp van figuur 3-2. Als men bijvoorbeeld een talud (oeverhelling) van 1:2 heeft, dan betekent dit dat de breedte van de oever (lijn b) 2 keer zo lang is als de hoogte van de oever (lijn a). Sommige (delen van) oevers zijn horizontaal aangelegd (zie figuur 3.3). Bepaal het talud alleen in het midden van het traject. Men kan kiezen uit
  - i. steiler dan 1:1 (45°),
  - ii. flauwer dan 1:1 (45°),
  - iii. horizontaal (plasberm).

Figuur 3.1 - Talud bepaling. Helling links is 1:1, helling rechts a:b (hoe groter b, hoe flauwer de oever)

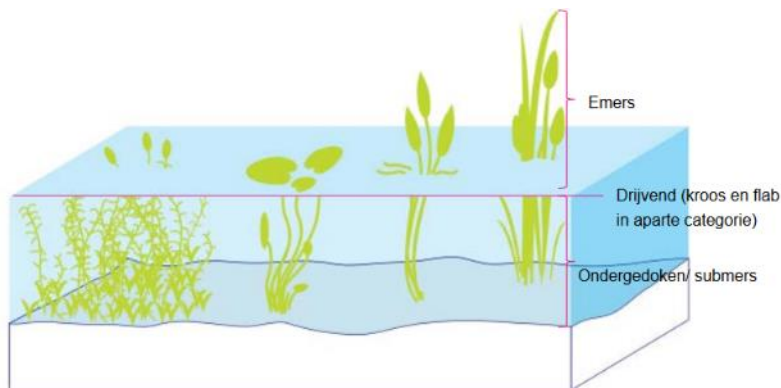
3.3 Vragen 50 m links en rechts van markeringspaal

Bepaal aan de uiteinden van het traject (50 m links van de markeringspaal, en 50 m rechts van de markeringspaal) de volgende parameter: **Dikte baggerlaag**

3.4 Bedekkingspercentage planten gehele traject

Men bepaalt de bedekkingspercentages van diverse groeivormen van planten in het traject. Het gaat hierbij om de volgende groeivormen:

- Ondergedoken waterplanten:** de planten bevinden zich volledig onder water. Een voorbeeld is waterpest. Ook planten die op het moment van opname nog volledig onder water zijn, behoren tot ondergedoken waterplanten. Deze groeivorm is niet altijd goed zichtbaar en wordt daardoor nog al eens onderschat. Gebruik daarom de hark zeker als het water niet zo helder is en hark op minimaal vijf plekken over het opnametraject. Het is handig om een touw aan het uiteinde van de hark te bevestigen. Er kan dan in iets bredere wateren ook wat verder uit de kant worden geharkt door de hark in het water te werpen, terwijl het uiteinde van het touw wordt vastgehouden.
- Drijfbladplanten:** de planten hebben hun wortelstelsel en stengels onder water. Het blad drijft op het water en wortels zitten vrijwel altijd vast aan de bodem. Een voorbeeld is witte waterlelie of kikkerbeet. Krabbescheer rekenen we ook tot de drijfbladplanten.
- Boven het water uitstekende planten (ook wel emers genoemd)** de planten staan deels in het water (wortelen in de bodem onder water) en steken boven het water uit. Voorbeelden zijn liesgras, gele lis.
- Kroos:** kroos wortelt niet in de bodem, maar drijft op het water.
- Flab:** flab is een samengeklonterde drijvende algenmassa

→ -boven water uitstekende planten

Figuur 3.2. Verschillende groeivormen van slootplanten. De meeste groeivormen zijn zichtbaar vanaf de kant, maar ondergedoken waterplanten moet men veelal met een hark boven halen om de aanwezigheid en bedekking in te schatten.

Stappenplan bedekkingspercentage bepalen

- De bedekkingspercentages van elk van de groeivormen schat men in voor het gehele sloottraject van 100 meter. Loop dus minimaal één keer langs het gehele traject. Houdt hierbij rekening dat de beplanting wordt geschat alleen binnen het traject, en dus niet de hele breedte van de sloot in het traject van 100 meter (zie figuur 2.1).
- Voor alle groeivormen worden de bedekkingen geschat. Hieronder een hulpmiddel voor het schatten van de bedekkingen.

Hulpvragen om te schatten:

- is het gehele water bedekt → bedekkingspercentage is 100%
- Is bijna het gehele water bedekt → bedekkingspercentage is 90%
- Is er iets meer dan driekwart van het water van het water bedekt → bedekkingspercentage is 80%
- is er iets minder dan driekwart van het water bedekt → bedekkingspercentage is 70%
- is er iets meer dan de helft van het water bedekt → bedekkingspercentage is 60%
- is de helft van het water nog te zien → bedekkingspercentage is 50%
- is er iets minder dan de helft van het water bedekt → bedekkingspercentage is 40%
- is er iets meer dan een kwart van het water bedekt → bedekkingspercentage is 30%
- Is er minder dan een kwart van het water van het water bedekt → bedekkingspercentage is 20%
- Is er veel minder dan een kwart van het water bedekt → bedekkingspercentage is 10%
- Zijn er enkele waterplanten aanwezig → bedekkingspercentage is 5%
- Zijn er geen waterplanten aanwezig? → 0 %

en/of

- Gebruik de ijkkaart uit bijlage 1 om het bedekkingspercentage te bepalen.
- Herhaal dit voor alle vijf de groeivormen (ondergedoken waterplanten, drijfbladplanten, boven het water uitstekende planten en kroos en flab). Indien een groeivorm niet voorkomt, vul dan **0%** in.

Figuur 3.3 – Voorbeelden: sloot met 80% bedekking kroos (links) en sloot met 20% bedekking drijfbladplanten (rechts).

4 Planten op naam brengen

Niet verplicht, maar wel leuk om te doen, en waardevolle informatie voor het project.

In de Sken je sloot map zit ook een handig hulpmiddel, namelijk een planten zoekkaart. Veel voorkomende waterplanten kunt u op deze zoekkaart vinden.

Een digitaal hulpmiddel is de app HDSR plant. Deze app is te downloaden via de playstore. Vul in bij zoeken 'HDSR water en oeverplanten' en installeer deze app op uw telefoon.

5 Gegevens doorsturen

De gegevens die verzameld kunnen op twee manieren verzonden worden:

5.1 Digitale vragenlijst

De gegevens die men verzamelt via de digitale vragenlijst in de App Survey123 kunt u na elke gemonitorde sloot direct verzenden. Als u geen internet heeft op uw telefoon kunt u de vragenlijst per gemonitorde sloot opslaan als concept, en deze later verzenden als u toegang tot wifi/ internet heeft.

5.2 Papieren monitoringsformulier

De gegevens die ingevuld worden via de papieren monitoringsformulieren kunt u zo opsturen:

- a. Inscannen en per email sturen naar de contactpersoon van het agrarisch collectief
- b. Per post naar het agrarisch collectief; hiervoor kunt u contact opnemen met de contactpersoon van het agrarisch collectief om de adres gegevens op te vragen.

Het is helaas niet mogelijk om foto's in te sturen op deze manier. Voor een goede verwerking is het wel nodig om de locatie van de sloot te weten. Dit kan via de RVO website door van "mijn percelen" een print te maken en de precieze locatie hierop aan te geven met het nummer erbij om welke gemonitorde sloot het gaat.

6 Hulp en vragen?

Er zijn diverse manieren om hulp te vragen of vragen te stellen over de sloot monitoring. Via de websites van de deelnemende collectieven zijn er ondersteunende instructiefilmpjes beschikbaar. Onderstaande thema's zijn via de website van Rijn, Vecht en Venen te bereiken via www.rijnvechtenvenen.nl/projecten#skenjesloot

1. Hoe werkt (s)ken je sloot?
2. Kiezen van een traject
3. Meten: kleur, geur, breedte, diepte en slibdikte
4. Schatten van de vegetatielagen
5. Planten herkennen
6. Installatie app
7. Functies app slotenmonitoring

Mocht u de handleiding kwijt raken, deze is ook online beschikbaar, zie bovenstaande link.

6.1 Helpdesk

In de maand juli is een helpdesk beschikbaar om vragen te beantwoorden en hulp te geven bij het maken van de opnames. De helpdesk is bereikbaar via de contactpersonen van de agrarisch collectieven.

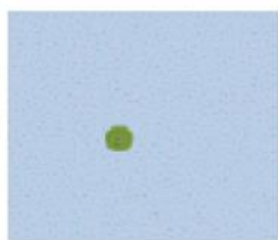
Coördinatoren agrarisch collectieven

Carolien Kooiman	06 140 22228	carolien_kooiman@hotmail.com
Andries Kamstra	06 25036576	andries.kamstra@ziggo.nl
Tanneke Burggraaf	06 40075854	tannekeburggraaff@dehollandsevenen.nl
Dirk Jan Bleijerveld	06-31513211	d.j.bleijerveld@collectiefutrechttoost.nl

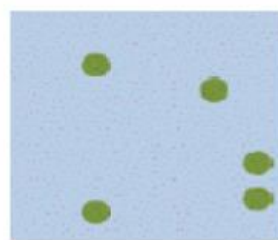
Bijlage 1. IJkaart bedekkingspercentages

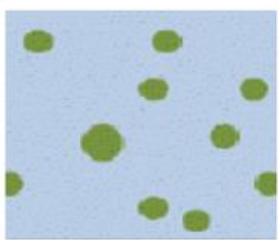
0%

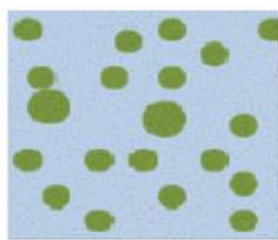
1%

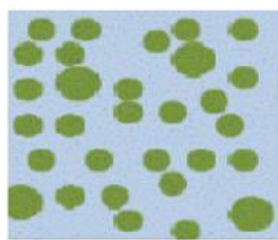
5%

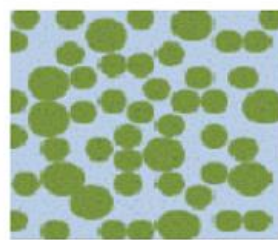
10%

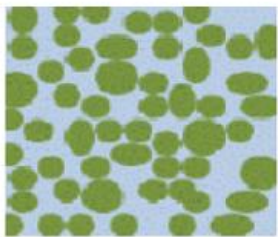
20%

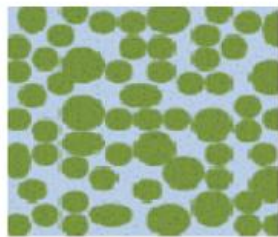
30%

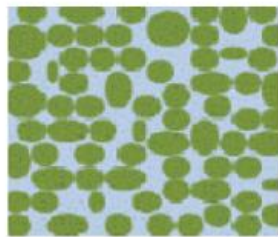
40%

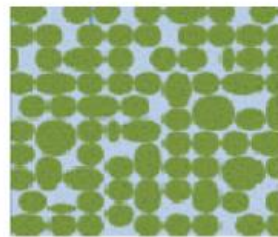
50%

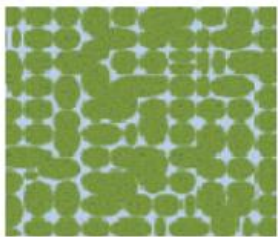
60%

70%

80%

90%

100%

IJkaart om het schatten van bedekkingspercentages te oefenen (Uit: Bijkerk, Ronald (red.), 2010. Handboek Hydrobiologie)